

Бюрократія як чинник функціонування регіональної еліти: виклики громадсько-політичного представництва

Олег Батрименко, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

У статті розглянуто залежність політичного представництва на рівні регіону від конкретної конфігурації національного політико-правового поля. Обґрунтовано повноцінність і нормативність громадського представництва, а також окреслено протиріччя інтересів регіональних політичних еліт та бюрократичних владних практик.

Метою даної статті є з'ясування значення бюрократизму як чинника функціонування регіональної еліти на тлі викликів громадсько-політичного представництва.

Методи дослідження. Використано описовий метод для опису реалізації громадянами автономного урядування і вирішення своїх питань на основі діяльності місцевих урядів; метод порівняння застосований для відображення складу регіональних політичних еліт європейських країн та специфіки механізмів представництва на парламентському локальному і регіональному рівнях; метод узагальнення для демонстрації викликів для еліт в сенсі адекватного розуміння свого значення і ролі у політичних процесах загальнонаціонального і міжнародного рівня.

Результати. Дано оцінку розподілу повноважень і тенденції впливу на ситуацію у регіональних спільнотах і територіальних одиницях характерні лише для країн, які переживають період демократичних трансформацій і для сталих демократій. Доведено, що якщо бюрократія виступає головним актором здійснення технічних управлінських рішень, то еліти можуть бути лише координаторами у встановленні пріоритетів та відмінностей щодо окремих аспектів ухвалення рішень на макrorівні. Акцентовано увагу на реалізації програм демократичних реформ, які передбачають забезпечення народного представництва на всіх рівнях адміністративно-територіального поділу. Розкрито властивості обраних громадянами еліт, що виступають лише тимчасовим компонентом загальної системи ухвалення рішень та їх реалізації. Відзначено неможливість представництва всіх, без винятку, локальних спільнот на регіональному рівні, через різноманіття їх економічного та соціально-інфраструктурного потенціалу. Запропоновано тлумачення сутності механізмів реального демократичного політичного лідерства, яке б забезпечувало підтримку населення регіональних еліт як чинників реального представництва громад.

Ключові слова: бюрократія, регіональні еліти, громадсько-політичне представництво, інституційне середовище, автономне урядування, адміністративно-територіальний устрій, виборні посади, корпоративне представництво

Bureaucracy as a factor in the functioning of the regional elite: challenges of civic and political representation

Oleg Batrymenko, Taras Shevchenko National University of Kyiv

The article considers the dependence of political representation at the regional level on the specific configuration of the national political and legal field. The full value and normativeness of public representation are substantiated, as well as the contradictions of the interests of regional political elites and bureaucratic power practices are outlined.

The purpose of this article is to clarify the importance of bureaucracy as a factor in the functioning of the regional elite against the background of the challenges of socio-political representation.

Research methods. A descriptive method was used to describe the implementation of autonomous government by citizens and to resolve their issues based on the activities of local governments; the method of comparison is used to reflect the composition of regional political elites of European countries and the specifics of the mechanisms of representation at the parliamentary local and regional levels; a method of generalization

to demonstrate challenges for elites in the sense of an adequate understanding of their importance and role in political processes at the national and international levels.

Results. The assessment of the distribution of powers and the tendencies of influencing the situation in regional communities and territorial units are characteristic only for the countries that are going through a period of democratic transformations and for sustainable democracies. It has been proven that if the bureaucracy is the main actor in the implementation of technical management decisions, the elites can only be coordinators in setting priorities and differences on certain aspects of decision-making at the macro level. Emphasis is placed on the implementation of democratic reform programs, which provide for the representation of the people at all levels of administrative-territorial division. The properties of the elites elected by the citizens, which act only as a temporary component of the general system of decision-making and their implementation, are revealed. It is not possible to represent all, without exception, local communities at the regional level, due to the diversity of their economic and socio-infrastructure potential. An interpretation of the essence of the mechanisms of real democratic political leadership is proposed, which would ensure the support of the population of regional elites as factors of real representation of communities.

Keywords: *bureaucracy, regional elites, socio-political representation, institutional environment, autonomous government, administrative-territorial system, elected positions, corporate representation*

Бюрократия как фактор функционирования региональной элиты: вызовы общественно-политического представительства

Олег Батрименко, Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко

В статье рассмотрена зависимость политического представительства на уровне региона от конкретной конфигурации национального политико-правового поля. Обоснованы полноценность и нормативность общественного представительства, а также обозначены противоречия интересов региональных политических элит и бюрократических властных практик.

Целью данной статьи является выяснение значения бюрократизма как фактора функционирования региональной элиты на фоне вызовов общественно-политического представительства.

Методы исследования. Использовано дескриптивный метод для описания реализации гражданами автономного управления и решения своих вопросов на основе деятельности местных правительств; метод сравнения применен для отображения состава региональных политических элит европейских стран и специфики механизмов представительства на парламентском локальном и региональном уровнях; метод обобщения для демонстрации вызовов для элит в смысле адекватного понимания своего значения и роли в политических процессах общенационального и международного уровня.

Результаты. Дана оценка распределения полномочий и тенденции влияния на ситуацию в региональных сообществах и территориальных единицах характерные только для стран, переживающих период демократических трансформаций и для постоянных демократий. Доказано, что если бюрократия выступает основным главными актерами осуществления технических управленческих решений, то элиты могут быть только координаторами в установлении приоритетов и различий по отдельным аспектам принятия решений на макроуровне. Акцентируется внимание на реализации программ демократических реформ, предусматривающих обеспечение народного представительства на всех уровнях административно-территориального деления. Раскрыты свойства избранных гражданами элит, выступающих лишь временным компонентом общей системы принятия решений и их реализации. Отмечена невозможность представительства всех без исключения локальных сообществ на региональном уровне из-за многообразия их экономического и социально-инфраструктурного потенциала. Предложено толкование сущности механизмов реального демократического политического лидерства, которое бы обеспечивало поддержку населения региональных, как факторов реального представительства общин.

Ключевые слова: *бюрократия, региональные элиты, общественно-политическое представительство, институциональная среда, автономное управление, административно-территориальное устройство, выборные должности, корпоративное представительство*

Постановка проблеми

Порядок денний теорії політичної модернізації та трансформації визначає громадське представництво як невід'ємну частину демократичних практик на місцевому і регіональному рівні. Водночас реалії суспільств, що трансформуються, свідчать про відмінність між механізмами демократичного представництва та явищем регіонального еліто творення. Ці два пов'язаних (хоча й не тотожних) процеси виступають чинниками, які визначають баланс відносин між політичними силами та владними суб'єктами на регіональному і місцевому рівнях. Специфіка колишнього пострадянського простору полягає в тому, що законодавчі асамблеї регіонального рівня не завжди функціонують у повноцінному режимі як демократичні інституції. Досить часто існує зв'язок з практикою комуністичного періоду, в якому регіональні представницькі органи були суто декларативними та забезпечували формальне «народне» представництво. У сучасних умовах з позиції проведення демократичних реформ в Україні постає проблема повноцінності регіональної громади. Насамперед це стосується питання практики обрання представників населення регіонів. Регіональна політична еліта як сукупність політичних та адміністративних акторів формує власну позицію відносно необхідності й повноти громадсько-політичного представництва. Оскільки в більшості країн питання адміністративно-територіального устрою віднесені до загальнодержавної компетенції, то можливості представництва на рівні регіону локальних спільнот залежать від конкретної конфігурації національного політико-правового поля. У цих умовах, повноцінність і нормативність громадського представництва в багатьох випадках ставиться під сумнів, якщо вона суперечить інтересам регіональної політичної еліти та її владним практикам.

Огляд літератури з теми дослідження.

Значення бюрократії у контексті регіонального елітотворення розглядали як зарубіжні, так і українські науковці. Роберт Б. Макні вивчає взаємозв'язок регіонального планування, бюрократії та географії (McNee, 1970), Дж. Плодінец висвітлює питання залежності стійкості громади від дій бюрократії (Plodines, 2008), знаний український вчений А.Круглашов надає увагу суб'єктам

формування політики у середовищі регіональних та національних еліти (Круглашов, 2002), А. Колодій проаналізувала міжрегіональні поділи в Україні і деякі принципи публічного врядування (Колодій, 2010), В. Добіжа з'ясовує етико-моральні та правові чинники формування політичної культури владної еліти (Добіжа, 2013), В. Гошовська цікавиться підвищенням рівня професійної компетентності в системі державного управління (Гошовська, 2012). Поряд з цим існує потреба розглянути специфічний вплив бюрократизму на функції регіональної еліти.

Метою статті є з'ясування значення бюрократизму як чинника функціонування регіональної еліти на тлі викликів громадсько-політичного представництва.

Виклад основного матеріалу дослідження

Оновлення параметрів функціонування регіональних політичних еліт у контексті механізмів громадсько-політичного представництва має дві основні концептуальні площини. Перша з них стосується досвіду країн розвинених демократій та усталених практик рекрутування учасників представництва інтересів в межах стабільних нормативно-правових систем. Другою умовою досліджень є вивчення стану та перспектив будівництва механізмів представництва у країнах з динамічною трансформацією політичних систем. (зокрема, постколоніального і посткомуністичного типу). В обох випадках регіональним політичним елітам властива певна особлива роль та завдання. Водночас механізми представництва у різних країнах світу дають змогу побачити різні ступені консолідації регіональних політичних еліт. Звідси, питання регіонального елітотворення набуває значення і для конституційної конфігурації парламентських систем і для електоральної практики різних країн світу. У статті Хайнріха Беста стверджується, що «проект дослідження європейських еліт розширює наші уявлення про довготерміновий розвиток європейського парламентського рекрутування у двох основних аспектах. По-перше, є можливість реконструювати розвиток європейських репрезентаційних еліт протягом останніх 150 років, як результату двох інтерактивних, або, скоріше, контрактивних процесів, які сигналізують демократизацію. По-друге, зміни у складі європей-

ських представницьких елітах можуть бути зрозумілими як наслідок відповіді на різні виклики конфліктуючих політій і їх просування через процес демонстрації інтересів та професіоналізації» (Best, 2007, р. 24).

Реалії політичного представництва країн Західної Європи засвідчили, що висування кандидатур на найвищі щаблі влади здійснювалися різними моделями та в умовах впливу особливостей ситуації у кожній конкретній країні світу. Водночас у модерних політичних системах розширення прав демократичного представництва стало шляхом демократичного прогресу політичних систем, набуття ними характеру інклюзивності. У цих системах наявність бюрократизованих регіональних політичних еліт свідчить, скоріше, про можливість реалізації громадянами автономного урядування й вирішення своїх питань на основі діяльності підконтрольних народу місцевих урядів. У країнах, які проходили трансформації у більш пізній період (переважно після Другої світової війни, а також, після колапсу соціалістичної системи), механізми представництва і діяльності політичних еліт не є прямо пов'язаними. Інертність бюрократичних систем і несформованість демократичних інституцій не дали змоги повною мірою реалізувати зв'язок між демократичними громадськими представництвами і наповненням регіональних еліт новими членами. Крім того, слабка політична активність регіональних еліт поставила їх у пряму залежність від діяльності центральних урядів та парламентських фракцій. У країнах Центральної та Східної Європи лише активні адміністративно-територіальні реформи забезпечили диференціацію політичного класу на регіональному рівні та формування його функціональних завдань відповідно до вимог часу. Згідно зі спостереженнями Х. Беста «з'являється досить суперечлива картина: європейські парламенти протягом певного часу перестали бути ексклюзивним клубом для заможних та високонароджених. Одночасно жінки дедалі частіше знаходять шляхи до законодавчих зібрань. Натомість ми бачимо, що зростають і постають інші бар'єри, які замінюють бар'єри класового походження або гендеру ціннісними бар'єрами. Загалом більше не існує системи цінностей, яка привалює в суспільстві, які втілюються в систему рекруту-

вання, але вони перебувають у вузькій схемі політичних критеріїв» (Best, 2007, р. 24–25).

Склад регіональних політичних еліт європейських країн став відображенням механізмів представництва на парламентському локальному і регіональному рівнях лише з перетворенням системи електорального представництва на ліберально-демократичних засадах. Ідеї квотного та корпоративного представництва, які поширювалися лівими урядами у другій половині 50-х та на початку 60-х років XX століття, були остаточно відкинуті з початку 70-х років. Звідси, склад парламентських фракцій та інших органів політичного представництва громадян істотно змінився. Так само, переформування складу еліт відбулося і в країнах, які пройшли шлях переходу від соціалізму до демократії і частка представників різних секторів виробництва істотно зменшилися. Органи представництва стали формуватися, передусім, на засадах професіоналізму, тобто, переважно на основі людей, пов'язаних з державним управлінням та юридичними інституціями. Процес формування інститутів представництва в сучасній Україні на початку періоду незалежності засвідчив, що кількість представників різних секторів виробництва істотно зростала. Однак, зміна соціально-економічної структури регіонів призвела до трансформації представницьких органів на основі діяльності кланово-олігархічних груп. Лише в умовах створення прозорих і конкурентних умов в електоральних кампаніях забезпечується просування до регіональних еліт професіоналів. Крім того, як наслідок електоральних кампаній в Україні починаючи з 2014 року поступово зростає частка професіоналів та представників незалежного, неолігархічного бізнесу. Зазначене вказує на те, що регіональні політичні еліти трансформаційних країн виявилися, скоріше, залежними від масштабних процесів реформування механізмів представництва, ніж учасниками реалізації цих реформ. Х. Бест стверджує, що вельми ефективним інструментом удосконалення якісного складу еліт є «виключення з лав членів парламенту тих, хто має зв'язок з продуктивною, або розподільчою економічною активністю (зокрема, підприємців, менеджерів, робітників та аграріїв). Разом з тим, зростання кількості державних службовців

та, в певній мірі, функціонерів груп тиску, неурядових організацій та партій, зростання загальної кількості регіональних управлінських служб та проникнення до них представників вищих ешелонів партійної ієрархії є шляхами в цьому напрямку» (Best, 2007, р. 25).

Сучасна європейська система представництва на всіх рівнях визначає стандартизацію підходів до рекрутування еліт на всіх рівнях. Як вже зазначалося, реформи адміністративно-територіального устрою та процеси нової регіоналізації спричинили появу нових регіональних еліт в таких країнах, як Франція, Іспанія. В цих державах творення нової регіональної еліти вже проходило під знаком добору професійних команд для здійснення конкретних менеджерських проєктів відповідно до масштабних програм фінансування з боку Єврокомісії. Єврорегіональна ідентичність еліт продовжує відігравати роль у формуванні електоральних історій та правил електоральної гри у конкретних країнах. Це позначається на визначенні регіональних і локальних виборчих систем та способів діяльності місцевих і регіональних, громадських і партійних організацій. Зокрема, у статті М. Пірен стверджується, що «мета модернізації у загальносвітовому масштабі тісно пов'язана з ціннісно-культурним механізмом її збагачення. Йдеться про забезпечення демократії, соціального достатку та політичної стабільності, добробуту та всебічного розвитку творчого потенціалу особистості. Гармонійний розвиток і вдосконалення ціннісно-культурного механізму дозволяє позбутися бідності, нерівності (надмірної поляризації суспільства та зрівнялівки), репресій і насилля, залежності суспільства від владно-бюрократичних структур та ін.» (Пірен, 2006).

В цілому гіпотеза стосовно детермінації регіональних політичних еліт та механізмів громадського представництва не отримує підтвердження, оскільки виборчі посади комплектуються також кар'єрними службовцями, які поступово входять до складу провідних політичних організацій. Зарахування до числа регіональних політичних еліт європейських країн лише тих посадових осіб, які здатні впливати на регіональний політичний процес, випускає з погляду велику кількість представників неурядових

організацій, представників бізнесу та інших секторів життєдіяльності суспільства. Однак, деталізація європейських правил гри на полі політичного представництва забезпечує спільність підходів до виборних і невиборних посад у бюрократіях європейських країн. Звідси привабливість участі у представницьких інституціях визначається лише ситуативними і кон'юнктурними критеріями, а також залежить від специфіки і інвестиційної привабливості тих, чи інших територій. Згідно з М. Пірен, «наявність еліти як духовно-органічної частини народу, що упредметнює засобами культури його духовні основи, формує концепцію національної самоідентичності, є невід'ємним фактором повноцінного життя нації. Через еліту нація усвідомлює себе як така. Але не тільки через еліту вона себе пізнає, організовує, настановляє, вчить, захищає, керує. Через еліту вона пізнає закони навколишнього світу, виробляє орієнтири у ньому, вивчає різні цивілізації, форми їх існування та суть, переваги і недоліки, знаходить у них своє місце» (Пірен, 2006).

Перетворення сучасних регіональних політичних еліт здійснюється не лише на основі забезпечення представництва соціальних груп, а також відповідно до способів особистісного просування, які пов'язані з бюрократичними кадрами до певних елітарних спільнот. Змагальність у посіданні кар'єрних посад призначається згідно фахової підготовки та освітнього спрямування, конкретних навичок щодо управлінської діяльності. Державна служба на регіональному рівні (у низці країн вона набуває характеру загальної публічної служби), охоплює також представників місцевого самоврядування, а у Франції – навіть педагогів загальноосвітніх навчальних закладів. За таких умов професіоналізація регіональних політичних еліт досягає високого рівня, що визначає наявність представників бізнесу лише в певних економічних закладах управління. Це забезпечує широку фахову сегментацію елітарних утворень. Розрізнення між державними і недержавними посадами, а також співпраця з ними здійснюється на основі приватно-публічного партнерства. Звідси, належність до регіональних політичних еліт осіб, які прямо не обіймають певних посад, визначає більш прозору орієнтацію

населення щодо осіб, які здійснюють публічне політичне представництво. Як вважає М. Пірен, «сприятливим середовищем для розвитку кланів є така ситуація у суспільстві, коли ще не викристалізувалися соціальні сили, які є соціальною базою влади, коли державна влада слабка, а кризові явища в економіці, політиці, соціальній сфері набувають велетенських розмірів. Саме тоді настає час кланів. Чим більшої сили набуває клан, тим активніше він проникає у політику, пристосовується до правил поведінки у політичній сфері, випроваджуючи до неї своїх висуванців, підкуповуючи політиків» (Пірен, 2006).

Складовою регіональних політичних еліт, які мають більшу самостійність, ніж представники державних службовців є політичні партії, які формують політичний клас на регіональному рівні, маючи пряму залежність від механізмів громадсько-політичного представництва. У низці європейських країн наявне детальне конституційне забезпечення політичної конкуренції в межах функціонування місцевих громад. При цьому у деяких з них, зокрема у Франції, бюрократизоване місцеve самоврядування на локальному рівні є представником держави. За цих умов, партійні політичні еліти стають помітними гравцями у державно-управлінській еліті. Існує концепція політико-адміністративної еліти, яка ґрунтується на системах державного управління і місцевого самоврядування етатистського, або континентального типу. У подібних системах зростання впливу партійних політичних лідерів на пряму пов'язане з виконанням ними державно-управлінських функцій, що сприяє консолідації регіональних політичних еліт, оскільки їх представники можуть змінювати один одного на чергових виборах і набувати владних повноважень (Інституційні зміни, 2014). У таких випадках, вертикальна мобільність регіональних політичних еліт залишається невисокою, що сприяє покращенню професійного стану регіональних політичних еліт та покращенню стосунків всередині цих спільнот. Як зазначає Ю. Мацієвський на прикладі України, «Конституція 1996 року, попри формальну демократичність, на практиці закріпила «незалежність» державного апарату від політичних партій та інших форм легітим-

ного представництва колективних інтересів. Тоді ж було остаточно оформлено інститут президентства як верховну інстанцію, що формально не очолювала виконавчу владу, але виконувала роль арбітра і найвищого адміністративного «патрона розпорядника»» (Мацієвський, 2010, с. 47).

Високий статус регіональних політичних еліт управлінського типу забезпечується значною увагою держави до матеріального забезпечення в умовах, коли державна служба і служба місцевого самоврядування є конкурентною на ринку праці. Авторитет публічних службовців у суспільстві є досить високим. Конкурентоздатність регіональних управлінських еліт забезпечується також значною політичною конкуренцією партій, діяльністю засобів масової інформації, які здійснюють ретельний нагляд над діяльністю управлінських структур. За цих умов, боротьба за виборчі і призначувані посади відзначаються високою змагальністю. Таким чином, високий статус управлінських структур країн Європи, їх відокремленість від економічних еліт виступає гарантією високої фахової підготовки посадовців. Уникнення непотизму і протекціонізму у просуванні політичних посадовців, створює умови для того, що регіональні політичні еліти стають більш відкритими та орієнтованими на реалізацію вимог суспільства на основі представницьких механізмів.

Перебуваючи у сприятливому середовищі сталої демократії, регіональні політичні еліти можуть здійснювати як свої внутрішньо-організаційні перетворення, так і формувати консолідовану зовнішню позицію з метою ускладнення своєї структури та її більшої регіоналізації. Тенденція до регіоналізації у багатьох країнах європейської спільноти свідчить про те, що був випрацюваний механізм демократичного перерозподілу повноважень не на основі абстрактних вимог євробюрократії, а на основі потреб місцевих громад. Це в цілому проявилось в окремих екстремальних подіях, як, наприклад, спроби проголошення незалежності Шотландії й Каталонії. Усвідомлення регіональними елітами свого значення й суб'єктності є певним викликом для цих спільнот. Вони також потребують з'ясування свого значення та ролі у процесах загальнонаціонального й міжнародного рівня. Це

своєрідний тест на зрілість, який є індикатором самодостатності, адаптивності та спроможності регіональних політичних діячів.

Визначення статусу регіональних еліт та їх діяльності в умовах трансформаційних реформ розкривається на основі визначення акторів, які конкурують з елітами на полі ухвалення рішень та управлінської діяльності. У посткомуністичних країнах бюрократія як управлінська спільнота виступає чинником створення відповідного інституційного середовища, підходів і певних настанов життєдіяльності управлінців (Калакура, Рафальський, & Юрій, 2015). Частина регіональної політичної еліти може вважатися складником бюрократичного апарату. Водночас у багатьох дослідженнях бюрократія розглядається як своєрідний орієнтир діяльності та особливий тип політичного управління, який зумовлює раціонально-легальний зміст демократичних перетворень (Гошовська, 2012).

Розподіл повноважень і тенденції впливу на ситуацію у регіональних спільнотах і територіальних одиницях характерні не лише для країн, які переживають період демократичних трансформацій, але й для сталих демократій. Централізація, навіть у таких децентралізованих країнах, як США, спричиняє підвищення ролі організаційних і планувальних ланок. Ухвалення рішення як на рівні територій, так і на рівні центральних інституцій, забезпечує залучення значної кількості технічного персоналу, часові витрати на розробку рішень, їх ухвалення, оцінку вірогідних альтернатив, створення процедурних умов. У такій ситуації еліти, які обрані громадянами, виступають лише тимчасовим компонентом загальної системи ухвалення рішень та їх реалізації. Ситуація відносин між регіональними елітами і бюрократіями, а також проблема співвіднесення цих двох явищ та їх взаємовпливу, порушує питання про можливості зміни ситуації в конкретних регіонах з боку еліт, також покладання на них стратегічних завдань розвитку територіально-адміністративних одиниць (Добіжа, 2013).

Якщо бюрократія виступає головним актором здійснення технічних управлінських рішень, то еліти можуть бути лише координаторами у встановленні пріоритетів та відмінностей щодо окремих аспектів ухвалення рішень на макрорівні (Plodines,

2015). Імпульси з відстоювання конкретних інтересів еліт також під питанням, оскільки бюрократичні структури самостійно змінюють середовище і порядок денний, надають зміненого вигляду раніше ухваленим рішенням та траєкторіям усунування нормативного забезпечення управлінських політик.

Висновки

Таким чином, реалізація програм демократичних реформ, які передбачають забезпечення народного представництва на всіх рівнях адміністративно-територіального поділу в реаліях трансформації зустрічається з низкою досить складних викликів. По-перше, це інерція бюрократичного апарату, який пристосовується до нових децентралізаційних ініціатив. По-друге, викликом є неможливість представництва всіх, без винятку, локальних спільнот на регіональному рівні, через різноманіття їх економічного та соціально-інфраструктурного потенціалу. По-третє, проблемним чинником є дисфункційна сутність механізмів реального демократичного політичного лідерства, яке б забезпечувало підтримку населенням регіональних еліт як чинників реального представництва громад. Ще однією особливістю громадянського представництва, навіть, за умов наявності належної правової інфраструктури, є незрілість громадянського суспільства, яке не може забезпечити демократичні практики на всіх рівнях.

Як показали події останніх років, регіональні політичні еліти в Україні переживають процес болісної трансформації. Поява нових інституційних чинників та політичних сил істотно змінила конфігурацію еліт. Вона поступово змінюється з партійно-бюрократичної на громадсько-активістську. Більш явно вираженими стають спроби домінування економічних груп інтересів на регіональному рівні. Виклики національній безпеці та суверенітету держави, до певної міри сформулювали консолідоване ставлення еліт до зовнішніх загроз в окремих регіонах. Водночас відносини між центром і периферією визначають певний перелік реакції еліт на зовнішні виклики. Подальше перетворення регіональних політичних еліт в сучасній Україні передбачає набуття ними рис адаптивних механізмів для прийняття консолідованих антикризових рішень на рівні конкретних громад. Передусім, це

стосується стабілізації економічного розвитку, створення умов для зростання «валового місцевого продукту», розвитку підприємництва, тощо. Проактивна позиція окремих регіональних політичних лідерів у період після Євромайдану забезпечила адекватність реагування як на імпульси центру, так і на загрози національній безпеці. Водно-

час бюрократична структура регіональних політичних еліт потребує корекції напрямків спеціалізації щодо реагування на нові політичні ризики.

Перспективою подальшого розгляду теми, порушеної в даній статті є вивчення впливу бюрократії на розвиток місцевих еліт в Україні.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

- Гошовська В. А. Підвищення рівня професійної компетентності в системі державного управління – шлях до формування еліти українського суспільства. *Аналітика і влада*. 2012. № 6. С. 21 – 25.
- Добіжа В. В. Етико-моральні та правові чинники формування політичної культури владної еліти. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2013. Вип. 60. С. 478–484.
- Інституційні зміни політичної системи сучасної України: оцінка стану та напрями оптимізації: аналітична доповідь / за ред. д. політ. н., професора Г. І. Зеленько. Київ : ІПіЕНД ім. І.Ф.Кураса НАН України, 2014. 164 с.
- Калакура, Я. С., Рафальський, О. О., Юрій, М. Ф. Українська культура : цивілізаційний вимір. Київ : ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2015. 496 с.
- Колодій А. Міжрегіональні поділи в Україні і деякі принципи публічного врядування. 2010. URL:<http://political-studies.com/?p=1231>.
- Круглашов А. Регіональні та національні еліти: хто формує політику?: Міжнародна наукова конференція (Чернівці, 6-7 грудня 2001 р.) *Вісник Національної академії наук України*. 2002. № 4. С. 57–60.
- Мацієвський Ю. Еліти в Україні до і після Помаранчевої революції. *Політ. менеджмент*. 2010. № 2. С. 38–55.
- Пірен М. Українська еліта і проблеми модернізації суспільства. 2006. URL: <http://www.ji.lviv.ua/n45texts/piren.htm>
- Best H. Stabilizing democracy in Eastern Europe under the condition of highly volatile political elites. *Erték és Valóság*. 2007. No. 8, pp. 23–34.
- McNee, R. B. Regional Planning, *Bureaucracy and Geography Economic Geography*. 1970. Vol. 46, No. 2. pp. 190–198.
- Plodinec J. A Practical Approach to Building Resilience in America's Communities February. *American Behavioral Scientist*. 2015. 59(2). pp. 200–219

REFERENCES

- Best, H. (2007). Stabilizing democracy in Eastern Europe under the condition of highly volatile political elites. *Erték és Valóság*, 8, 23–34.
- Dobizha, V. V. (2013). Etyko-moralni ta pravovi chynnyky formuvannia politychnoi kultury vladnoi elity [Ethical, moral and legal factors shaping the political culture of the ruling elite]. *Derzhava i pravo. Yurydychni i politychni nauky – State and law. Legal and political sciences*, 60, 478–484 [in Ukrainian].
- Goshovska, V. A. (2012) Pidvyshchennia rivnia profesiinoi kompetentnosti v systemi derzhavnoho upravlinnia – shliakh do formuvannia elity ukrainskoho suspilstva. [Increasing the level of professional competence in the system of public administration – a way to form the elite of Ukrainian society]. *Analityka i vlada – Analytics and power*, 6, 21–25 [in Ukrainian].
- Zelenko, H.I. (Ed.). (2014). Instytutsiini zminy politychnoi systemy suchasnoi Ukrainy: otsinka stanu ta napriamy optymizatsii: analitychna dopovid [Institutional changes in the political system of modern Ukraine: assessment and optimization: an analytical report]. Kyiv: IPiEND im. I. F. Kurasa NAN Ukrayiny [in Ukrainian].
- Kalakura, Ya.S., Rafalskyi, O.O., Yurii, M.F. (2015). *Ukrainska kultura: tsyvilizatsiyni vymir [Ukrainian culture: the dimension of civilization]*. Kyiv: IPiEND im. I.F. Kurasa NAN Ukrayiny [in Ukrainian].
- Kolodij, A. (2006). *Mizhrehionalni podily v Ukraini i deiaki pryntsypy publichnoho vriadyuvannia [Interregional divisions in Ukraine and some principles of public governance]*. Retrieved from <http://political-studies.com/?p=1231> [in Ukrainian].
- Kruglashov, A. (2002) Rehionalni ta natsionalni elity: khto formuie polityku? : Mizhnarodna naukova konferentsiia [Regional and national elites: who shapes politics? : International Scientific Conference]. *Visnyk Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy – Bulletin of the National Academy of Sciences of Ukraine*, 4, 57–60 [in Ukrainian].
- Matsiievskiy, Yu. (2010) Elity v Ukraini do i pislia Pomaranchevoi revoliutsii [Elites in Ukraine before and after the Orange Revolution]. *Polit. Menedzhment – Political management*, 2, 38–55 [in Ukrainian].
- McNee, R. B. (1970). Regional Planning, Bureaucracy and Geography. *Economic Geography*, 46 (2), 190–198.

Piren, M. Ukrainska elita i problemy modernizatsii suspilstva [Ukrainian elite and problems of modernization of society]. Retrieved from <http://www.ji.lviv.ua/n45texts/piren.htm> [in Ukrainian].

Plodinec, J. (2015) A Practical Approach to Building Resilience in America's Communities February. 200–219.

Батрименко Олег

Доктор політичних наук, професор
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

Email: batrymenko@bigmir.net

Цитування: Батрименко, О. (2020). Бюрократія як чинник функціонування регіональної еліти: виклики громадсько-політичного представництва. *Науково-теоретичний альманах «Грані»*, 23 (12), 29–37. doi: 10.15421/1720109

Citation: Batrymenko, O. (2020). Biurokratiia yak chynnyk funktsionuvannia rehionalnoi elity: vyklyky hromadsko-politychnoho predstavnytstva [Bureaucracy as a factor in the functioning of the regional elite: challenges of civic and political representation]. *Scientific and theoretical almanac «Grani»*, 23 (12), 29–37. doi: 10.15421/1720109

Batrymenko Oleg

Doctor of Political Sciences, Full Prof.
Taras Shevchenko National University of Kyiv

ORCID: 0000-0003-0211-248X

Стаття надійшла / Article arrived: 04.11.2020

Схвалено до друку / Accepted: 15.12.2020